

Miben különbözik a Patrióták és a Konzervatívok frakciója?

Bevezetés

A 2024-es európai parlamenti választások a jobboldal megerősödését hozták el. A függetlenekkel nem számolva az előző ciklusban a jobboldali frakciónak összesen 46%-os többségük volt, [1] míg a jelenlegi ciklusban 52%-ot tudhatnak magukénak.[2] Az Európai Parlament júliusi megalakulását megelőző időszak a leendő két középső jobboldali frakció – az olasz miniszterelnök Giorgia Meloni által dominált Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR) és az Orbán Viktor által fémjelzett és a francia Marie Le Pen által meghatározott Patrióták Európáért (Pfe) – versenyét hozta magával. A két frakció az Európai Néppárthoz (EPP) nem tartozó jobboldali pártok csatlakozásáért harcolt, amelyből 8 képviselő, azaz 1% többséggel a Patrióták kerültek ki győztesen, így ők váltak a harmadik legnagyobb frakcióvá. Az Európai parlament sohasem statikus, a frakciók mindig mozgásban vannak, pártok egyszer kilépnek (mint ahogy a Fidesz esetében láttuk), máskor belépnek frakciókba. Éppen emiatt adódik a kérdés, a két előbb említett frakció között várhatunk átlépésekre, amelyek megváltoztatják a frakciók erősségét? Egyáltalán, a politikai szlogeneken túl, mik jellemzik a két frakció pártjait? Vannak markáns ideológiai különbségek, amelyek miatt egyes pártok az ECR-hez, mások a Patriótákhoz csatlakoztak?

Hogy válaszokat találjunk megvizsgáltuk mindkét frakció pártjait ideológiai szempontok és a politikai legitimitáció mentén. Három kérdéskört elemeztünk minden párt esetében:

- Az első, hogy mennyire befolyásos az adott párt a saját országában (kormányon van-e, bent van-e a parlamentben stb.).
- A második, hogy a párt hol helyezkedik el a politikai spektrumon. Itt leginkább azt vizsgáltuk, hogy egy adott párt mennyire szélsőséges (ideológiájában, retorikájában, közpolitikai nézeteiben).
- A harmadik, hogy az orosz-ukrán háború árnyékában milyen álláspontot foglalnak el az agresszió-

val kapcsolatban.

Az első szempontot azért fontos vizsgálni, mivel az Európai Unió még mindig nagyrészt a nemzetállami keretekre épül, a legfontosabb intézményekre a tagországok kormányai fejtenek ki jelentős befolyást, nem az európai polgárok által közvetlenül megválasztott Európai Parlament, ezért a frakciók erősségét és vonzóképességét is jelentősen meghatározza az adott pártok otthoni helyzete. A pártoknál azt vizsgáljuk, hogy kormányon vannak-e, amennyiben igen milyen pozíciót foglalnak el a kormányban, és milyen régre nyúlik vissza a kormányzati tapasztalat, ha nem, bent vannak-e a parlamentben, és amennyiben igen, ott milyen jelentős erő képviselnek.

A második kérdéskör abban segít minket, hogy eldöntsük, igaz-e az a feltételezés, hogy szélsőséges tekintetében eltérés van a Patrióták és a Konzervatívok között. Mivel a Patriótákat sokan a korábbi Identitás és Demokrácia (ID) átalakításaként értelmezik, ezért felmerül, hogy akár az előző ciklusban az ID, a Patrióták közelebb helyezkednek-e el a spektrum jobbszéléhez, mint az ECR. Az ideológia, retorika és politikai javaslatok alapján való politikai kategorizálás kérdése erősen szubjektív és elemzőfüggő, különösen egy olyan korban, ahol egyre több párt csupán a számtalan jelentéstartalommal bíró populistá jelzővel illethető, mivel még önmagukat sem sorolják be, vagy mivel egyáltalán nem konzisztensek. Éppen ezért azt fogjuk vizsgálni, hogy az adott párt az Európai Unió liberális demokratikus politikai normáihoz képest hol helyezkedik el, és hogy az adott tagországban hogyan jellemezhető a párt.

A harmadik értékelési szempont, akár az első, szintén egy feltételezést szeretne igazolni vagy cáfolni, miszerint a Patrióták és a Konzervatívok között az is különbséget képez, hogy az ECR teljes mértékben oroszellenes, míg a Patrióták sokkal barátságosabb álláspontot hordoznak az oroszokat illetően.

A két frakció története

Az ECR létrehozásának az ötlete a brit Konzervatív Párt akkor vezetőjének David Cameronnak tulajdonítható 2005-ből, aki a brit konzervatívok akkori európai pártját, a Néppártot túlságosan föderalistának találta és ellenezte a párt az Európai Unió fokozottabb centralizációját támogató álláspontját. Az ECR végül a 2009-es európai parlamenti választások után alakult meg, és olyan eurórealista konzervatív, jobboldali pártokat tömörített, akik az EU reformját akarták elérni, hogy a fokozódó centralizáció helyett az európai integráció inkább a szuverén nemzetállamokra építsen. Szociális szempontból leginkább nemzeti és tradicionalista értékeket képviseltek, gazdaságilag pedig a szabadpiac, a dereguláció és az energiabiztonság pártján álltak. A 2014-es EP választások után bővült a tagság az Európa szerte egyre erősödő eurószkeptikus jobboldali pártokkal, immár ők alkották a parlament harmadik legnagyobb frakcióját. Azonban a 2016-os Brexittel az ECR elvesztette a második legnagyobb pártját, a brit Konzervatívokat, így az amúgy is legerősebb lengyel Jog és Igazságosság Párt mellett az Olaszországban akkor egyre jelentősebbé váló Olaszország Fivérei került az ECR legmeghatározóbb pártjai közé. A brit konzervatívok kilépésének és a 2015-ös menekültválságnak a hatására az ECR-en belül megnőtt a nacionalista, populista, illegális migrációellenes (ez a téma már az alapítástól kezdve meghatározó volt) erők száma. 2022-től, Giorgia Meloni olasz mi-

niszterelnökké választásától és Oroszország teljes frontos katonai agressziójától az ECR nagyrészt egy markánsan atlantista, Ukrajna-barát álláspontot vett fel, mindazonáltal megtartva az eurórealista, illegális migráció ellenes álláspontját.

A Patrióták Európáért csoport a 2024-es EP választások után alakult Orbán Viktornak, Andrej Babišnak, a cseh ANO párt elnökének és Herbert Kicklnek, az Osztrák Szabadságpárt elnökének a kezdeményezésére. Az alapításkor elfogadott harcos retorikájú kiáltvány vázolta, hogy a párt a nemzeti szuverenitás és a nemzeti érdekeket részesíti előnyben a föderális európai gondolattal szemben, tradicionalista értékeket fog vallani, amelyek a görög-római és zsidó-keresztény világban gyökereznek, és fellépnek az illegális migrációval szemben, hogy megőrizzék Európa kulturális identitását. A frakcióalakítás során a párthoz csatlakozott a Marie Le Pen által vezetett Nemzeti Tömörülés, amely a legnagyobb és legmeghatározóbb párt lett a frakcióban, továbbá több közepes és kis jobboldali, szélsőjobboldali és populista párt, így a harmadik legnagyobb frakcióvá váltak. Azonban a hagyományos európai parlamenti vezető centrum frakciók, a Néppárt, a szocialisták és a liberálisok megakadályozták, hogy a Patrióták a képviseleti arányukhoz megfelelően tudjanak pozíciókat szerezni a parlamenti bizottságokban és intézményekben.

Hogyan változtattak mindezen a 2024-es európai parlamenti választások?

Az ECR pártjainak a hazai jelentősége

Annak ellenére, hogy az előző ciklushoz képesti 9,8%-os arányukat 11%-ra tornázták fel, az ECR-nek a 2024-es választásokat követően nem sikerült a harmadik legnagyobb erővé, és a Néppárt utáni második legnagyobb jobboldali frakcióvá válnia. Az Európai Parlament tizedik ciklusában 720 képviselőből 78 tartozik az ECR-hez 20 pártlistáról,[3] az Európai Parlamentben 9 teljesen új párttal. A Konzervatívok közül 2024 októberében három párt volt kormányon (a cseh Polgári Demokratikus Párt, a Finnek Pártja és az Olaszország Fivérei), továbbá a Svéd Demokraták nincsenek kormányon, de támogatják a kormánypártot. A Polgári Demokratikus Párt adja Csehország miniszterelnökét, Petr Fialát, és a kormányban a koalícióban résztvevő pártok közül a legtöbb, a miniszterelnökkel együtt 6 képviselője van. A prágai parlamentben a máso-

dik legnagyobb erő, és a rendszerváltás óta az egyik legmeghatározóbb párt, már többször voltak kormányon. Ugyan nem a Finnek Pártjából került ki a finn miniszterelnök, de az ország második legerősebb pártja, és a 19 miniszteri pozícióból 9-et birtokolnak. 2015 és 2017 között is voltak már kormányon. Az Olaszország Fivérei párt vezetője Giorgia Meloni, Olaszország miniszterelnöke, egyben a legerősebb párt vezetője. Az olasz kormány 25 miniszteréből 10-et adnak. Először vannak kormányon. A Svéd Demokraták a második legnagyobb pártként támogatják a kormányt bizonyos politikai engedményekért cserébe. Az Konzervatívok között nyolc olyan párt van, amely közepes vagy nagy támogatottságúnak számít támogatottságúnak számít, és/vagy jelentősebb kormányzati tapasztalattal rendelkezik, ezért

elképzeltető, hogy a későbbiekben kormányra kerül.[4] A saját hazájukban parlamentben lévő pártok közül kilenc tekinthető kispártnak, akik nem gyakorolnak jelentős befolyást a saját hazájuk politikai életére.[5] Az ECR pártjai közül csupán a 2023-ban alakult Román Nemzeti Konzervatív Pártnak nincs képviselője a hazai törvényhozásban. Összegezve, az ECR nemcsak három kormányzópartot ad, de ebből kettő miniszterelnököt is, továbbá a Svéd Demokratákkal együtt nyolc olyan pártot, amelyeknek esélyük lehet kormányra kerülni a következő választásokon, így az Európai Unió nemzetállami irányítású intézményeire esélyük van jelentős befolyást szerezni.

A Patrióták pártjainak hazai jelentősége

A Patrióták az Európai Parlament 12%-át adják, 14 pártlistáról 16 párt képviselteti magát. 720 képviselőből 86-an tagjai a frakciónak. 4 párt teljesen új az Európai Parlamentben.

Négy párt volt kormányon 2024 októberében a Patrióták közül. A Fidesz-KDNP koalíció már 14 éve van hatalmon, a jelenlegi ciklusban 68%-os többséggel a magyar országgyűlésben, lényegében fékek és ellensúlyok nélkül kormányozzák az országot. A harmadik kormánypárt a Matteo Salvini által vezetett Liga, amely a negyedik legnagyobb erő Olaszországban, és a Meloni-kormányban 5 miniszterrel van jelen. Az utóbbi években jellemző volt a Patrióták több pártjára, hogy jól szerepeltek a választásokon, de mégsem sikerült kormányra kerülniük, vagy ha be is kerültek a kormányba, legerősebb pártként nem ők adták a kormányfőt. Az utóbbi példa a holland Szabadságpártté, akik koalíciós partnerek a jelenlegi holland kormányban, 6 minisztert adnak a 21-ből, de nem közülük került ki a miniszterelnök. Az előbbi esetre példa, hogy az Osztrák Szabadságpárt ugyan megnyerte a 2024-es osztrák választásokat, így a legerősebb párttá vált az Osztrák Parlamentben, de nem tudott koalíciót alakítani. Szintén 2024-ben a francia Nemzeti Tömörülés a legtöbb szavazatot szerezte, de a megválasztott egyéni képviselők számában alulmaradtak a baloldali összefogás miatt. Az utóbbi három párt közül egyedül az Osztrák Szabadságpártnak van korábbi kormányzati tapasztalata.

A Patrióták közül a jövőben kormányesélyes pártnak a cseh ANO számít, akik 2013 és 2017 között koalíciós partnerként, 2017 és 2021 között kisebbségi kormányt vezető pártként működtek. Minden esélyük megvan arra, hogy megnyerjék a 2025-ös cseh választásokat, hiszen nemcsak az európai parlamenti választásokon, de a szeptemberi regionális is szenátusi választásokon is ők lettek a legerősebb párt. A frakcióból még a spanyol Vox és a portugál Chega számít közepes pártnak, mindketten nélkülözik a kormányzati tapasztalatot, a többiek csupán kis pártok.[6] A Flamand Érdek, a Nemzeti Tömörülés, a Chega és a Vox kerülhet még a kormányalakításhoz közel a jövőben, de ezt a következtetést csupán a jelenlegi közepes támogatottságuk miatt vonjuk le, tehát ez változhat. Összességében elmondható, hogy a Patrióták pártjai csupán egy hazai miniszterelnököt adnak, és három kormánykoalícióban vesznek részt. Számos párt jól szerepelt az utóbbi években a választásokon, de az ideológiai nézeteik miatt általában nem tudnak kormányt alakítani, és egy párt van, aki valószínűleg kormányra fog kerülni a jelenleg nem kormányon lévő pártok közül a következő választáson, és négynek lehet esélye a jövőben.

A Patrióták pártjainak az ideológiája és viszonya Oroszországhoz

A Konzervatívok majdnem minden pártjáról elmondható, hogy társadalmi kérdésekben inkább jobboldali konzervatív vagy jobboldali populista nézeteket vall, illetve, hogy euroszeptikusok és nem támogatják az illegális migrációt. Tehát nagyrészt megfelel az ideológiájuk az ECR hagyományos ideológiai keretével. Egy olyan párt van, az Észt Centrum Párt, amely a centrumban helyezkedik el, így szociálliberális és baloldali elemek is meghatározóak, míg két olyan párt vagy pártszövetség van, a lett Egyesült Lista és a Litván Gazdák és Zöldek Szövetsége, ahol az agrár, zöld és a regionalista vonal meghatározó a tradicionalista jobboldali vonal mellett.

A többi pártot tekintve az egyik jelentős elkülöníthető kategória a hagyományos konzervatív, jobb-közép, enyhén euroszeptikus vonal. Ezen pártoknál is fellelhetők populista és ellenségképre építő (migránsokat, esetleg LMBTQ közösséget érintő) elemek, de mégis inkább moderáltak. Ide tartozik az Új Flamand Szövetség, a cseh Polgári Demokratikus Párt, az Olaszország Fivérei, a lett Nemzeti Szövetség, litvániai lengyel kisebbségi párt, a luxemburgi Alternatív Demokrata Reformpárt, a holland Református Politikai Párt. A lengyel Jog és Igazságosság is egy tradicionalista konzervatív párt, azonban az előbb felsorolt pártoktól eltérően kormányra kerülve szembement a liberális demokrácia alapvető értékeivel és intézményeivel.

Egy következő kategória a skandináv típusú populista pártok, akik a kurrens kulturális és társadalmi kérdéseken felkapaszkodva kampányolnak, fókuszban a migrációval. Ugyan vannak megkérdőjelezhető nézeteik, de nem feltétlenül szélsőségesek, ez különösen a skandináv politikai rendszerek általános demokratikus nivójával magyarázható, ahol a radikálisabb pártok is elfogadják a liberális demok-

rácia elemeit. Ide sorolható a Dán Demokraták pártja, a Finnek Pártja és a Svéd Demokraták.

Az utolsó kategória a kis jobboldali populista és/vagy szélsőséges pártoké, akiket vagy nehéz kategorizálni, mivel kerülnek az ideológiai önmeghatározást, vagy mivel nemrég alakultak, vagy pedig szélsőségesen nacionalista és anti-establishment nézeteket vallanak. Ezen pártok a bolgár Vannak Ilyen Emberek, a horvát Haza és Nemzeti Tömörülés, a ciprusi Nemzeti Népi Front (szélsőséges), a francia Identitás-Szabadságok (szélsőséges), a Görög Megoldás (szélsőséges), a Románok Egyesüléséért Szövetség (szélsőséges) és a Román Nemzeti Konzervatív Párt (szélsőséges).

A 24 résztvevő párt közül csupán kettő nyíltan oroszpárti, a Görög Megoldás, illetve a Litván Gazdák és Zöldek Szövetségében van nyíltan oroszpárti párt. A többiek támogatják Ukrajnát, és elítélik az

orosz agressziót. Sokan a nyugat- és köztes-európai pártok közül a fegyverszállításokat is támogatják. Különösen a populisták részéről megjelennek az Ukrajna-barát, de „békepárti” hangok, amelyek a békekötést sürgetik. Több párt a 2022-es orosz agresszió előtt ideológiai vagy választói megfontolásból nyitott volt Oroszország felé, de mostanra feladták ezen nézeteiket.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a Konzervatívok leginkább hagyományos moderált jobboldali konzervatív pártokból és populista pártokból állnak, amelyek közül a legtöbb beleillik a liberális demokratikus európai normarendszerbe. A 21 képvisellel rendelkező ECR párt közül öt szélsőséges, és a Jog és Igazságosság pártnál volt példa arra, hogy kormányon megpróbálta leépíteni a fékek és ellensúlyok rendszerét. A frakció pártjainak döntő többsége elítéli az orosz agressziót.

A Patrióták pártjainak hazai jelentősége

A Patrióták közül mindenki a populista (leginkább jobboldali) és/vagy szélsőséges jobboldali részén helyezkedik el a politikai spektrumnak. Mindannyian szuverenisták és eurószkeptikusok, erősen ellenzik a migrációt, a kultúrharcban a tradicionalista értékek védelme mellett állnak. A legtöbb párt küzd azért, hogy elveszítse a szélsőjobboldali billogot, és ezért az utóbbi években próbálták a szélsőjobboldali szavazókat megtartva a politikai kommunikációjukat és politikai javaslataikat tekintve moderáltabb módon politizálni. Ez általában a jobboldali populizmus irányába tolja őket. Egyedül a görög Értelem Hangja és a lengyel Nemzeti Mozgalom vállaltan szélsőjobboldali, ultranacionalista pártok. A többiek mind beleilleszthetők a populista jobboldali kategóriába, amelyen belül tág spektrumon mozog, hogy az adott párt melyik politikai kérdésnél foglal el szélsőségesebb vagy kevésbé szélsőséges álláspontot.

Az orosz-ukrán háborúval kapcsolatos nézetek nagyobb tarkaságot mutatnak, mint az ECR-nél. Több pártnak vannak/voltak orosz kapcsolataik, amelyek sokszor belpolitikai botrányt is okoztak, ezeket mára nagyrészt feladták. A Fidesz-KDNP-n kívül nincs olyan párt, amely Ukrajnával szemben ellenséges lenne. Leginkább két álláspont jellemző, az egyik, amikor nem egyértelmű, hogy mit gondol a párt, nem nyilatkozik a kérdésről, a másik, amikor támogatja Ukrajnát, de valamilyen feltétellel. Például, hogy ne kerüljön túl sokba a támogatás vagy az Orbántól átvett „békepártiság” jellemző rájuk. De vannak olyan pártok is, amelyek teljes mértékben támogatják Ukrajnát.

Összefoglalva, a Patrióták pártjai két szélsőséges párt kivételével a jobboldali populista kategóriába tartoznak, amelyek ideológiában, retorikában és politikai javaslatok terén a valahol a szélsőjobboldal és a jobbközép között helyezkednek el. Sok pártnak ambivalens a viszony az orosz-ukrán háborúhoz, de leginkább az jellemző, hogy feltételekkel támogatják Ukrajnát.

Konklúzió

A jobboldal megerősödése az Európai Parlamentben felszínre hozott érdekellentéteket a különböző jobboldali frakciók egymáshoz való viszonyában, különösen a második legerősebb jobboldali frakció címéért küzdő Konzervatívok és Reformerek és a Patrióták Európáért között. Az elemzésben bemutattuk, hogy valóban vannak ideológiai ellentétek a két frakció között, a Patrióták összességében közelebb állnak a jobboldal széléhez, mint a Konzervatívok, akik sokkal magabiztosabban mozognak az európai berendezkedés pártjainál és intézményeiben.

Noha ugyanannyi kormánypárt van az ECR és a Patrióták soraiban,[7] az ECR-nek nagyobb esélye van növelni ezt a számot, hiszen nyolc olyan közepes vagy nagy párt van a frakcióba, akiknek a jövőben esélye lehet kormányra kerülni a támogatottságuk és az előző kormányzati tapasztalatuk alapján, míg a Patriótáknál ez olyan öt körüli, és ezek közül csupán egy párt rendelkezik kormányzati tapasztalattal. Ugyanakkor, ha Babiš megnyeri a 2025-ös cseh választást, akkor pont az ECR egyik hivatalban lévő miniszterelnökét váltja le.

Az ECR összesen 24 pártot tömörít a Patrióták 16 pártjával szemben, ezért is a Konzervatívoknál nagyobb ideológiai sokszínűség jellemző. Egy centrista párt és két zöld fókusszal is rendelkező párt-szövetség mellett megtalálhatóak a centrumhoz és a hagyományos konzervativizmushoz közel álló jobboldali pártok, ezek közül kerülnek ki a legmeghatározóbbak a frakción belül, valamint a liberális demokrácia elveit elfogadó jobboldali populista pártok, valamint szélsőségesebb populista és szélsőséges pártok. Annak ellenére, hogy öt szélsőséges párt is megtalálható az ECR berkein belül, ők nem meghatározóak. Oroszország agresszióját – két egyáltalán nem meghatározó párt kivételével – mindenki elítéli, sőt a vezető pártok aktívan Ukrajna támogatása mellett állnak.

A Patrióták a politikai paletta tekintetében sokkal egységesebbek, a két szélsőséges párt mellett, a legtöbb párt beleillik a jobboldali populista kategóriába, amelyek összességében moderáltabb nézeteket vallanak, mint a szélsőséges erők, de nem is illeszthetőek a hagyományos konzervatív kategóriába. A Patrióták Oroszországhoz való viszonya sokkal ambivalensebb, nemcsak azért, mivel több

pártnak voltak korábbi Putyint támogató megszólalásai és feltételezhető orosz kapcsolataik, de azért is, mivel Ukrajnát sokan csupán feltételekkel támogatnák, és a mihamarabbi békét szeretnék elérni. Ennek ellenére az oroszpárti hangok nem dominánsak, vagy nem hivatalosak. Így az ECR közelebb áll a centrumhoz, de mindkét párt betölti a Néppárt és a szélsőjobboldali Szuverén Nemzetek Európája közötti teret, illetve egyik pártcsalád sem „orospárti”. Az esetleges átlépések tekintetében, amelyek jelentősen megváltoztathatják a szimbolikus erőviszonyokat, hiszen nyolc képviselő a különbség a két frakció között, a meghatározó pártok esetében nem várhatunk változásokat. Egyrészt mivel a pártok nem szeretnék feladni a meglévő vezető pozíci-

ójukat a frakción belül, például a PiS nem adná fel az előkelő legnagyobb párt pozícióját a francia Nemzeti Tömörülés utáni második helyért a Patriótáknál. Másrészt pedig politikai szempontból is sokszor van ellentét a nagy pártok között, például gondoljunk a cseh Polgári Demokratikus Párt és az ANO ellentétére, de számtalan országból jellemző, hogy az egymással versengő jobboldali pártok a két ellentétes frakcióban foglalnak helyet. Harmadrészt az ideológiai szempont a meghatározó, különösen a szélsőségeség kérdése és az orosz-ukrán háborúhoz való viszony, amely a mérsékeltbb konzervatív, vagy az erősen oroszellenes pártokat tántorítja el az átlépéstől a Patriótákhoz. Ennek ellenére elképzelhető, hogy a kisebb pártok egyik vagy másik frakciótól jobb politikai ajánlatot kapnak, és a váltás mellett döntenek. Amíg a Patriótáknak nem sikerül az oroszpárti és szélsőjobboldali nézetektől elhatárolni magukat, a létszámbeli különbségek ellenére a Konzervatívok sokkal vonzóbbak lesznek az európai vezető frakciók és pártok számára.

2024. december